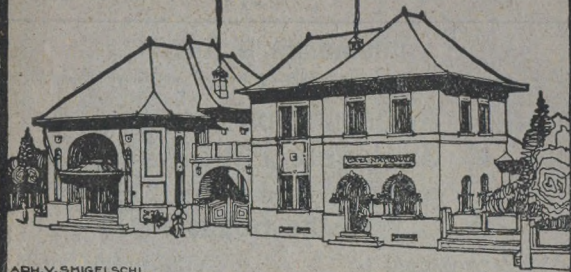

133503

PROIECT DE
CASA NAȚIONALĂ

ADM. V. SMIGELSKI.

BIBLIOTECA POPORALĂ A „ASOCIAȚIUNII”
BCU Cluj / Central University Library Cluj

Anul XVI. Nr. 134. Februarie 1926.

MOARTEA lui AȘAN

povestire istorică

de

IOAN AL. LĂPEDATU

(1844—1878).

.....
Editura „Asociațiunii”, Sibiu, Strada Șaguna 6.

„ASOCIAȚIUNEA pentru literatura română și cultura poporului român“.

Intemeiată la 1861.

PREȘEDINTE DE ONOARE:
M. S. Regele FERDINAND I.

Prezident activ :
Vasilie Goldiș.

Vice-prezident I. :
Dr. Oct. Russu.

Vice-prezident II. :
Dr. Gh. Preda.

Comitetul central al „Asociațiunii“ numără 50 de fruntași din toate păturile societății românești.

**E de datoria fiecărui bun
Român să sprijinească „Aso-
ciațiunea“ abonând publicațiile
ei și înscriindu-se de membru.**

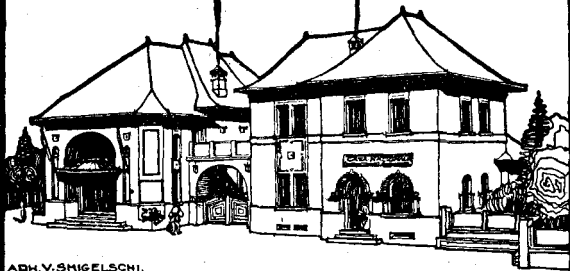
Taxe de membru sunt următoarele:

Membru fondator al Casei Naționale, odată pentru totdeauna	Lei 5000.—
Membru fondator al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna	„ 1000.—
Membru pe viață al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna	„ 500.—
Membru activ al „Asociațiunii“, anual	„ 50.—
Membru ajut. al „Asociațiunii“, anual	„ 10.—

133502

282 h07

PROIECT DE
CASĂ NAȚIONALĂ

ADH. V. SHIGELSKI.

BIBLIOTECA POPORALĂ A „ASOCIAȚIUNII“

Anul XVI. Nr. 134. Februarie 1926.

MOARTEA lui ASAN

povestire istorică

de

IOAN AL. LĂPEDATU

(1844—1878).

.....
Editura „Asociațiunii“, Sibiu, Strada Șaguna 6.

Prețul 5² Lei.

Prefață*).

Unul dintre pușinii noștri scriitori buni din generația trecută a fost reposedatul poet și profesor Ioan Al. Lăpedatu. În timpul, când cei mai mulți din autorii noștri din Ardeal și din Țara-Ungurească seriau într'un stil greou, încărcat de latinisme și de diferite expresiuni străine firei limbei românești, pe atunci Lăpedatu purta cu măiestrie condeiul, grăind cettitorilor săi într'o limbă frumoasă românească, cu o țesătură firească și originală, deși ici-colea sămănată și cu câte un neologism, care nu ar fi fost tocmai neapărat de lipsă. Deși ardelean din creștet până 'n tălpi, Lăpedatu se pricepuse cu mult înaintea altora „a-ș muta rostul“, precum singur zice, după exemplul celor mai de frunte dintre scriitorii noștri „de peste Carpași“ și astfel a ajuns unul dintre cei mai iubiți și mai cettiși autori din Ardeal, un „înainte mergător“, al curentului popular, încetățenit astăzi în toate părțile locuite de români.

Dar nu numai prin forma din afară se disting lucrările în versuri și în proză, rămase dela mult rețrătatul poet și profesor, ci și prin cuprinsul lor. Ele dovedesc cunoștințe frumoase, o judecată clară și, mai pe sus de toate, o inimă plină de cele mai nobile sentimente.

Între lucrările din timpul din urmă al vieții lui Lăpedatu, din nenorocire atât de scurte, se numără și cele patru povestiri istorice, reproduse în broșura de față și într'o altă broșură următoare. Ele au fost publicate pentru prima oară în „Albina Carpașilor“, redigiată de Lăpedatu în a. 1877 și la începutul a 1878. Cea din urmă („O dușmănie cu bun sfârșit“) a fost

*) Publicăm prefața și biografia din ediția I. (1908) la cele 4 povestiri istorice. Celelalte povestiri vor urma.

serisă chiar în timpul, când o boală nemiloasă rodea, văzând cu ochii, vieața mult regretatului autor. De aceea și sfârșitul acestei povestiri este mai mult schițat. Ingerul morții nu-i da răgaz noului redactor, să mai stea mult de vorbă cu cetitorii săi.

Povestirile, despre care e vorba, ne înfățișează niște tablouri din trecutul poporului nostru, scrise în prima linie pe temelul amintirilor păstrate de bătrânii noștri cronicari. Deși poate unele dintre ele nu corespund întru toate cerințelor unei „nuvele istorice“, lipsind mai cu seamă dezvoltarea psihologică a caracterelor și momentele dramatice, bazate tocmai pe această dezvoltare, cele patru narațiuni, totuș, oferă o lectură interesantă, făcând pe cetitor cunoscut cu trecutul poporului nostru din diferitele țări, în cari soarta l-a împărțit, cu felul de viață și cu obiceiurile de mai de mult, precum și cu câteva din figurile cele mai marcante din timpurile de odinioară.

În ori ce caz ele oferă o lectură sănătoasă, potrivită, atât pentru tineri, cât și pentru bătrâni, pentru bărbați, ca și pentru femei și acesta a fost motivul de căpetenie, care m'a îndemnat a le introduce, cu învoirea urmașilor reposatului autor, în șirul publicațiilor cuprinse în „Biblioteca populară a Asociațiunii“.

Textul celor patru narațiuni a rămas întocmai, cum a fost publicat în „Albina Carpaților“, afară de îndreptarea câtorva greșeli de tipar evidente, de explicarea în paranteze a câtorva expresiuni mai grele de înțeles și de două trei notițe, cari am crezut, că ar putea contribui la înțelegerea mai lesnicioasă a celor povestite.

Brașov, 29 Iunie v. 1904.

Andrei Bârseanu.

Ioan A. Lăpădatu.

Schiță biografică.

Bărbaților din generația mai veche le este încă bine cunoscut numele lui Ioan A. Lăpădatu, deoarece timp de aproape un deceniu, cât Lăpădatu a stat în serviciul publicului românesc, a fost unul dintre scriitorii noștri cei mai zeloși, mai prețuiți și mai de valoare din deceniile trecute.

Născut în Iulie 1844, în Colun, un mic sat de pe țărmurile drept al Oltului, din apropierea Sibiiului, din părinți plugari, Lăpădatu și-a petrecut anii copilăriei parte în comuna învecinată Glâmboaca, de unde era tatăl său și unde a fost dat mai întâiu la școală, parte în comuna Hosman, unde a cercetat câtăva vreme școala primară germană. După aceea a fost trimis la școala primară și apoi la gimnaziul catolic de stat din Sibiiu, unde Lăpădatu, deși era lipsit de mijloace materiale și în anii din urmă silit să-și câștige cele de trebuință pentru traiu prin ore particulare, totuș, a fost unul din școlarii cei mai distinși.

În vara anului 1868 Lăpădatu termină gimnaziul și ajutat de societatea „Transilvania“ din București, pe atunci sub conducerea fericitului Al. Papiu Ilarianu, pleacă încă în toamna aceluiaș an la Paris, unde urmă cursurile facultății de filozofie și litere. În Paris rămase el până în anul 1870, când, izbucnind războiul francez-german, fu silit să se strămute la Bruxela, unde în vara anului 1871 făcu examenul de doctor în litere și filozofie cu succes strălucit.

Inzestrat cu frumoase cunoștințe se întoarse acum Lăpădatu acasă, unde în toamna anului 1871 a fost angajat ca profesor de filologia clasică la gimnaziul român din Brașov.

Încă dela prima pășire în mijlocul corpului profesoral și al societății române din Brașov, el a făcut cea mai bună impresie prin naturelul său vioiu, prin manierele sale afabile și prin bogatele sale cunoștințe. Cu deosebire însă tinerimea școlară simția o atracțiune deosebită față cu persoana lui Lăpădatu, de care inimile tinere se alipiau din ce în ce mai mult.

Dar și afară de școală Lăpădatu își știa câștiga simpatiile publicului român, participând la diferite întreprinderi de interes general și contribuind cu cuvântul și cu fapta, ori de câte ori era vorba de înaintarea materială, morală sau intelectuală a poporului nostru.

Nu mai puțin se făcu cunoscut el și își câștigă un bun renume prin scrierile sale, în versuri și în proză. Încă de când era școlar în clasele din urmă ale gimnaziului, Lăpădatu începu a scrie versuri, dintre cari pe cele mai bune le dete publicității încă de prin anul 1867. Intrarea în șirul scriitorilor români și-o făcu și el, ca mulți alții din scriitorii noștri cei mai de valoare, prin mijlocirea „Familiei“.

Versurile lui, influințate la început de poeziile lui A. Mureșianu și D. Bolintineanu, exprimau cu deosebire iubirea față de patrie și de națiune, compătimirea față de cei lipsiți și asupriți și nu arareori floarea cea mai gingașe a inimilor tinere: amorul. În deosebire față cu mulți dintre scriitorii contemporani, Lăpădatu își scria versurile sale într'un mod simplu și nefățarnit, într'o limbă curat românească, pe care și-o câștigase prin cetirea scriitorilor noștri mai vechi, cu deosebire a cronicarilor și prin studiarea graiului popular și a produselor Muzei populare. În „Familia“ își publică Lăpădatu cele mai frumoase din

creațiunile sale în versuri, ca d. e. Părul de aur, Inelul sătenel, Liliecti, Dumnezeuul nostru, Năframa Doamnei, ș. a., precum și drama sa „Tribunul“ cu motiv din revoluțiunea din anul 1848. Afară de aceste, delecta el pe cefitorii acestei foi cu numeroase corespondențe trimise din Paris și din Bruxela, publicate în rubrica „Salon“. Cele mai multe din poeziile sale, precum și drama „Tribunul“ le retipări Lăpădatu în cărticeica: Incercări în literatură, apărută în Brașov, în anul 18 5.

În anii 1874 și 1875 dânsul colaborează cu multă diligență la foaia „Orientul Latin“, apărut în Brașov, în foiletonul căreia publică un șir întreg de articoli de cuprins social, literar și pedagogic, aproape tot lucrări de valoare, în cari Lăpădatu cu entuziasmul său caracteristic căuta să combată defectele, ce le observase în sinul societății noastre și să îndemne publicul român la înaintare în toate cele bune.

Și acești articoli i-a adunat el într'o cărticeică intitulată „Asupra situațiunii“, pe care o dete la iveală tot în Brașov în anul 1877.

În toamna anului 1877 Lăpădatu, în tovărășie cu Visarion Roman, scoase foaia „Albina Carpațiilor“, în care publică nuvele istorice, poezii, schițe de călătorie, biografii, etc.; dar pe care n'o putu conduce decât până în Martie al anului următor, deoarece, bolnăvindu-se grav în decursul iernii, nu se mai putu reînsănătoșa, ei reposă în ziua de 25 Martie v. 1878, spre cea mai mare jale a întreg publicului române.

„Așa a trăit Lăpădatu“, s'a aflat îndemnat a zice scriitorul acestor rânduri în discursul comemorativ, ținut în sala festivă a școalelor române din Brașov în primăvara anului 1898, când s'au împlinit 20 de ani dela moartea reposatului profesor și poet, — „lucrând din răspuțeri cu cuvântul și cu condeiul pentru progresul intelectual, moral și material al poporului român, și trăind astfel, oricine poate înțelege, că dânsul era iubit și stimat de toți aceia cari îl cuno-

șteau: de școlari, de colegi, de conecțătenii săi și în genere de publicul român din Ardeal. Toți priveau la dânsul ca la un pom frumos și plin de viață, dela care toți erau deprinși să culeagă roadele cele mai frumoase și credeau, că vor mai culege încă multă vreme, — când un vânt turbat s'a năpusit cu putere asupra lui și l-a culeat la pământ pe neașteptate. Era vântul rece al morții, cărui Lăpădatu îi căzu jertfă, spre cea mai mare jale a tuturor acelora, cari au avut fericirea a-l cunoaște, în ziua de 25 Martie anul 1878“.

Și la încheiere:

„Un om de inimă, un idealist în cel mai nobil înțeles al cuvântului, a fost Lăpădatu și de aceea cuvine-se, ca memoria lui să o păstrăm vie încă multă vreme și viața lui s'o înfățișăm generațiunilor tinere ca pildă pentru viitor“.

Moartea lui Asan.

Pe la anul 1195 românii și bulgarii de dincolo de Dunăre se războiau cu înverșunare în contra grecilor bizantini.*). Căpeteniile româno-bulgarilor erau faimoșii frați români Petru și Asan, cari înainte cu zece ani liberaseră pe cele două națiuni înfrățite de sub jugul grecesc. Ei reîntemeiaseră cu armele în mână regatul româno-bulgar și acum iarăși cu armele în mână căutau să-i asigureze existența. Deși cei doi frați nu luaseră încă titlul de regi, totuș poporul li-se supunea cu ascultare oarbă și adora în persoanele lor pe cei mai viteji ai timpului. În scaunul împărăției bizantine ședea pe atunci Alexiu Angel, care surpase din domnie pe frate-său Isaaciu și-i răpise lumina ochilor. Alexiu, când se sui pe tron, trimise soli la Târnova, ca să așeze pacea cu Petru și Asan, căci grecii erau sături de atâtea războaie, purtate fără pic de noroc în contra româno-bulgarilor. Pacea nu se putu încheia, căci

*) Bizanțul este numele cel vechiu al Constantinopolei: „Greci bizantini“ = Greci din împărăția Constantinopolei.
A. B.

toemelle erau astfel, încât nici o parte, nici alta nu voia să le primească. Solia împăratului rămase deci fără doritul rezultat. Nemijlocit după încetarea negocierilor de împăciuire, româno-bulgarii trecură peste Balcani și năvăliră în ținuturile împărăției grecești. Alexiu Angel repezi oastea sa împotriva năvălitorilor; dar această oaste fu pusă pe fugă și risipită, iară comandantul ei căzu prins în mânilor învingătorilor. După această biruință Asan nu se reîntoarse cu oștirile sale în Bulgaria, ci lăsând guvernarea țării în grija fratelui său Petru, el înaintă triumfând până în Macedonia și tăbări în părțile Strimonului și ale Amfipolei. În tot drumul lor, oștirile româno-bulgare lăsară groaznice urme de jaf și de pustiire, căci era vorba de-a răsbuna strâmbătățile suferite din partea grecilor în decurs de un secol și jumătate. Bieții locuitori bizantini, departe de-a face vreo împotrivire, se închinau cu genunchii plecați și deschideau de bunăvoie lui Asan porțile orașelor lor. Numai câteva orașe din Macedonia refuzară de a se preda. Asan le împresură cu oaste, începu să le bată și să le flămânzească.

*

În Constantinople situațiunea era cu totul desperată. Consternațiunea dela curtea împărătească se întinse cu iuțimea fulgerului peste toți locuitorii capitalei. Poporul, care

plătise atâtea dări grele și vărsase atâtea șiroaie de sânge spre a supune pe dușmanii dela miază-noapte, se vedea acum din nou amenințat. Pericolele plutiau pe deasupra superbeii capitale întocmai ca un nor de furtună, care ascunde în sinul său fulgere, tunete și potop. Prezența inamicului în Macedonia da naștere la tot felul de temeri, pe cari închipuirea oamenilor le măria însușit. Sgomote neliniștitoare circula prin toate unghetele și pe toate piețele orașului. Se vorbea, că româno-bulgarii sunt deja pe drum spre Constantinopole; altă faimă spunea, că orașul va fi surprins peste noapte și se va da în prada focului. Locuitorilor li-se părea ca cum ar fi și văzând pe străini năvălind cu sălbătăcie asupra-le. Prin toate părțile capitalei curgea svonul aripat, că vin dușmanii, că sunt numai coala. Blăstemele asupra împăratului și a sfetnicilor săi nu se mai conteneau, ei se tot adăogau pe zi ce mergea, manifestându-se chiar și pe față. Gloate de popor tăbărau pe fiecare zi înaintea palatului împărătesc și cu strigăte desperate reclamau pacea cu orice preț. Garda palatului imprăștia cu armele pe acești oameni, dar ei reveniau neconținut. Nici împăratul, nici sfetnicii săi nu cutezau să se ivească în public de frica poporului agitat, care ar fi fost în stare să le arete pumnii și să ridice pietrii spre dânșii.

Alexiu Angel, regent slab, dar ambițios afară din cale, nu voia să bage de loc în samă dorințele poporului. El își puse în cap să spele cu orice preț rușinea de pe armele bizantine și să-și răsbune cumplit asupra româno-bulgarilor. Drept aceea el trimisese agenții săi prin toate provinciile imperiului, ca să strângă dări și oameni de oaste. Se lua cu sila averea bogatului și a săracului; toți oamenii capabili de-a purta arme erau târâți cu puterea sub drapele: copilandri, bărbați și cărunți. Astfel într'una din zile se vedea tăbărând prin împrejmirile Constantinopolei noua oaste de strânsură. Împăratul numi comandant pe un ginere al său, anume Isaaciu, om fără experiență la treaba armelor și de o fire sburdătoare. S'ar fi putut găsi alții mai buni, dar Alexiu Angel voia să rezerve numai pe sama familiei sale onoarea eventualului triumf.

Era o frumoasă zi de primăvară, când dela biserica sfintei Sofie porni în procesiune un lung și măreț convoiu, îndreptându-se spre o margine a capitalei. În fruntea convoiului fâlfăiau praporele diferitelor biserici, urmate de un mare număr de preoți și călugări, toți în sfinte ceremoniali. Patriarhul, strălucind în pomposul său ornat, ședea într'o trăsură alături cu împăratul, îmbrăcat tot în purpură scumpă. După trăsura împărătească urma garda palatului,

având în frunte pe sevastocratul*) Isaaciu, care călăria îngâmfat pe un cal alb și împodobit. Coada convoiului o forma populațiunea orașului, care se precipita în valuri agitate în urma trăsorei împărătești. La marginea orașului oștirea cea nouă aștepta întocmită după toate regulile lagărului. Patriarhul încunjurat de preoțime rosti o rugăciune cu glas înalt, apoi dând roată printre șirurile armatei, stropia cu apă sfințită steagurile și pe ostași. Împăratul, urmând după patriarh, arăta soldaților pe noul comandant, îmbărbătându-i la vitejie cu vorbe mari și prin tot felul de juruințe.

Pe tot timpul ceremoniei, din sînul poporului se ridica un murmur surd și amenințător. Mulțimea cu fețe palide și cu piepturi umflate de mînie cărtia și critica. La vederea sevastocratului Isaaciu o parte dintre cei de față erupse în niște imputări de felul acesta: „În a cui grijă e dată oștirea? Ginerile împăratului să fie oare omul acela, care să știe învinge pe niște inimi atît de îndârjiți? El va duce la peire sigură pe toți acești nenorociți, ce sunt încredințați comandai sale“. De acestea și altele ca acestea se auziau din toate părțile. În momentul

*) Sevastocrator era la grecii din Bizanț o titlă, care se da principilor din sînge împărătesc, înzestrați cu demnități însemnate. A. B.

când armata se puse în mișcare, un moșneag cu părul alb se apropia de împăratul și-i zise: „Uită-te bine la ei, Cesare, că mai mult n'ai să-i vezi; de unde se duc, nu se vor mai întoarce. Eu am luptat zece ani în contra barbarilor și am văzut oștiri și mai mărețe călcate de copitate cailor acelora!” La auzul acestor cuvinte mulțimea deveni și mai amenințătoare; însă împăratul se făcea că nu aude și nu vede nimic; el arăta o nerăbdare vădită de-a ajunge înapoi la palat, spre a se face nevăzut. Dară trăsura lui abia putea să străbată prin desele valuri ale poporului. Mulți se aruncau printre sulilele gardiștilor, ca să apuce frânele cailor și să-i oprească. O femeie se așternu în drum cu șase copilași. Despletindu-și părul și bătându-se peste piept ca o desperată ce era, ea striga cu o voce de furie: „Cesare! bărbatul meu, tatăl acestor copilași, a fost prins într'o luptă de inimici și l-ai lăsat să putrezească în temnițele Târnovei: fiul meu cel mai mare a căzut lovit de săgeată tocmai în momentul, când dușmanii târau în robie pe tatăl lui; un al doilea fiu mai de ani, care avea să poarte de grijă pentru mine și pentru copilașii mei, a trebuit să plece astăzi cu oastea, ca să-și lase oasele prin Macedonia. Mi-ai risipit casa, Cesare, m'ai făcut să rămân cerșitoare pe drumuri. Voiu muri de foame cu acești orfani ai mei, dar Tu vei da sama

înaintea lui Dumnezeu!" Câțiva gardiști săriră de pe cai și aruncară pe această femeie din drum; dar poporul înduioșat de scena aceasta, se îndesa tot mai îndrăsneț pe lângă trăsură împăratului. Garda, după mari opințeli, abia isbuti să scape porfira imperială nesfășiată. Ieșind din grozava învălmășeală, Alexiu Angel apucă iute pe stradele capitalei, scrâșnind din dinți și aruncând o privire plină de dispreț mulțimei, ce alerga după dânsul. Într'aceea dispăruse și oștirea din vederea poporului. Cu toate acestea multe mame și soții nemângăiate stăteau încă cu ochii ațintiți la negurile de pulbere, ce oștirea lăsase în urmă-i pe drum. La marginea orașului mai rămăseră câteva grupe de oameni povestind și gesticulând cu neastâmpăr. Prin aceste grupe se țineau tot felul de discursuri ciudate. Ici o babă povestea celor de prin prejur, cum în noaptea trecută câinii urlau a pierire; colea o nevăstă tină ră cu lacrămile în ochi spunea, că a văzut în vis un stol de corbi sburând spre Macedonia; mai departe un cetitor de stele explica celor ce-l ascultau cu gurile căscate, că peste curând va muri un om mare. Astfel de vorbe nu lipsesc niciodată din popor, mai ales cu ocaziunea unor întâmplări extraordinare.

Iată sub ce auspicii a plecat dela Bizanț oastea ce avea să înfrângă pe româno-bulgari. Ingrijorarea nu cuprinsese numai pe

cei rămași acasă, ei chiar și pe ostașii lui Isaaciu. Singur acesta din urmă nu se simțea bântuit de nici o grijă, de nici o temere. El se gândea cu farmec la biruințele, ce spera să raporteze și la gloria, prin care numele său avea să ajungă la nemurire. Sevastocratorul Isaaciu își făcea despre inimici o părere cu totul greșită; lupta cu Asan el și-o închipuia ca un fel de vânătoare. Adeseori el zicea îngâmfat către cei de pe lângă dânsul: „Dom să vânăm pe români și pe bulgari ca pe niște fiare sălbatice!“

*

Cu totul altfel mergeau lucrurile în tabăra româno-bulgară. Asan, încă pe când era cuprins cu supunerea orașelor impresurate, prinse limbă dela niște neguțători, ce călătoreau prin Macedonia, că oastea împăratului bizantin a pornit asupra lui. Comandantul român, care cunoștea bine firea grecilor și slăbiciunile lor, nu voia să le iasă înaintea, ei aștepta să fie atacat de dânsii chiar în locurile unde se afla. Asan se sfătui cu mai marii oștilor despre planul de bătălie și nu disprețui părerile acelor, cari erau pricepuți în trebile războiului. În dimineața acelei zile, când știa că va fi atacat de bizantini, Asan își întocmi oștirea precum urmează: el puse în câmp deschis câteva mii de pedestrași și puțini călăreți; aceștia căpătară porunca de-a se retrage încetul cu

începutul dinaintea inamicului. Restul oștirii, și anume partea cea mai mare, Asan o ascunde în aleșuri pe după coline, prin păduri și prin tuftșuri. După aceea el chemă la sine pe conducătorii singuraticelor cete și-i îmbărbătă la luptă, reamintindu-le gloria de odinioară și punându-le înaintea ochilor libertatea patriei comune. Între toți conducătorii cetelor cel mai de frunte și mai ales era un june cu numele Ivancu, văr bun al lui Asan. Acest Ivancu avea un trup ca de uriaș, iară din partea sufletului el se bucura de niște însușiri, care-l făceau să strălucească între toți ceilalți luptători; era îndrăzneț peste măsură, disprețuia pericolele și moartea, și niciodată nu-și pierdea firea în fața inamicului. Asan iubia foarte mult pe vărul său și la toate ocaziunile se încredea în el și în hărnicia lui. De astădată Asan ținu pe Ivancu pe lângă sine, pentru ca în decursul luptei să-l poată folosi în acele puncte, unde avea să fie greul operațiunilor.

Soarele era deja sus, când din tabăra româno-bulgară se zăria pe culmile unor coline depărtate călăreții bizantini. Nesocotitul Isaaciu aduse oștirea sa tot într'un suflet și nici chiar peste noapte n'o lăsa să se odihnească de ajuns. Lui i-se părea, că nu va ajunge destul de curând în prezența inamicilor, pe cari spera să-i nimicească la cel dintâiu întimpin. Sevastocratul, când văzu

pe arcașii româno-bulgari, cari erau așezați în câmp deschis, își închipui că aceia sunt toți ostașii lui Asan. El se bucura în adâncul inimei sale și era încredințat, că norocul armelor va fi pe partea lui. Isaaciu comandă năvala dintr'o depărtare atât de mare, încât i-s'ar fi putut părea cuiva, că el n'avea alt scop, decât să-și ostenească oștile încă înainte de-a intra în luptă. Și într'adevăr, călăreții, dar mai ales pedestrașii greci, găfăiau de trudă când erau aproape de inamic. Româno-bulgarii se tot retrăgeau săgetând; când ajunseră prin acele părți de loc, pe unde Asan mascase masele ostașilor săi, ei se opriră și primiră pe bizantini cu puteri întregi. Isaaciu, văzând pe ai săi încăierându-se cu dușmanii, alerga nebun printre șiruri și striga cât putea:

„La ei! la ei! Tăiați pe barbari! Nici unul să nu scape viu!“

La început bizantinii se păreau că înaintează victorioși. Dar iată că pe neașteptate ies la iveală și celelalte oști ale lui Asan, și iau pe greci din coaste, din frunte și din dos. Acum să fi văzut măcel, de care să te înfiozezi! Românii și bulgarii tăiau pe greci, întocmai precum taie cosacii iarba din livezi. Grecii se ținură cât se ținură, dar dela un timp pierzând orice speranță, începeau să se retragă înapoi; dar inamicul îi urmăria și omorul devenia tot mai groaznic. Isaaciu

își pierdu cumpătul într'atâta, încât nu mai știa, cui să mai comande și unde să comande. Nebunția lui băgase pe bieții bizantini la mare nevoie. În cele din urmă oastea bizantină văzându-se la mare cumpănă de piere, schimbă retragerea în fugă; ostașii purcedeau în risipă, care cum putea, lăsându-și steagul și șireagul. Cei mai buni de picioare scăpară, dar cei mai slabi și mai obosiți fură prinși. Acum și Isaaci ar fi fost bun bucuros să-și scape vieața; însă numai unul, Cel de sus, mai putea să-i ajute. Bietul servastocrator ajunsese în fuga mare până la un părau; acolo împiedecându-i-se calul, el căzu la pământ. Un ostaș român îl luă de piept și dispăru cu dânsul printre mulțimea celorlalți captivi bizantini. Asan, când băgă de seamă, că grecii sunt învinși cu desăvârșire, comandă oștirea să conținească omorul, căci i-se făcea milă de numărările victime, ce zăceau înecate în sânge.

*

După terminarea luptei ostașii româno-bulgari se apucară unii să îngroape morții, alții să strângă de pe câmpul bătăliei trofee de biruință și iară alții să pregătească ospățul. Într'aceea Asan se retrase în cortul său: aci chemă pe toți căpitanii și sutășii armatei sale și-i laudă pentru vitejia și pentru credința, cu care s'au purtat în luptă. După

ce vorbi cu toți pe rând, el luă pe Ivancu la o parte și-l grăi astfel:

„Ivancule, tu ești cel mai brav din toți ostașii mei și cel mai devotat datoriei tale. Te știu, că-mi ești bun și credincios, și de aceea eu doresc a-ți da o probă vădită despre iubirea mea cătră tine. Spune, ce poștești tu dela mine?”

Ivancu răspuse:

„Cea mai înaltă probă de iubire cătră mine din partea ta e tocmai mulțămirea, ce arăți față de purtarea mea. E adevărat, că totdeauna m'am silit să port cu onoare arma în contra inamicilor noștri; dar aceasta e o datorie ce se impune oricărui oștean. Prin urmare nu știu, Asane, dacă a-și merita din parte-ți o recompensă mai mare, decât ceialaltii soți de arme ai mei“.

„Părinții noștri au avut acelaș tată, Ivancule“, — continuă Asan. — „Drept-aceea mi-se și cuvine, ca să înalț mai presus de alții pe cei ieșiți dintr'un sânge cu mine. Și să nu socotești, iubitul meu văr, că ar putea exista răsplată prea mare, pe care să nu fiu gata a și-o da“.

„Ei bine“ — adause Ivancu — „dacă stăruiești a-mi arăta iubirea ta printr'o răsplată mai deosebită, apoi îndrăsnesc a cădea la tine cu următoarea rugămintă: Nu poate fi taină pentru tine, Asane, că eu de un timp încoaci arz de dragostea surorii pitrege a

soției tale. Luciana mi-a cucerit sufletul și m'aș socoti cel mai fericit dintre muritori, dacă tu te-ai învoi, ca pe frumoasa ta cumnată să mi-o fac soție. Atâta aș pofti dela tine și mai mult nimic“.

La acestea răspunse Asan:

„Nu sunt în stare ați refuza nimic, Ivan-cule. A ta să fie Luciana, dacă te place și dacă o plăci. E adevărat, că legăturile de rudenie ar putea să împiedice un lucru ca acesta; dară voiu cere deslegare dela arhtereu și dorința ta se va împlini. Așa să fie, Ivan-cule, iată mâna mea!“

Inima lui Ivan-cule sălta de bucurie.

Într'aceea ostașii aprinseră mai multe focuri, peste ale căror flăcări sfârâiau cărnurile menite pentru ospăț. O masă era tinsă în cortul lui Asan și altele multe se tindeau afară pe pajiște. Se aducea în burdufuri vinul, ce fusese luat mai înainte de prin orașele cucerite. Când ospățul era gata, Asan se puse la masă dimpreună cu Ivan-cule și cu celelalte căpetenii ale oștilor. Toți erau voioși, toți petreceau ca la zile mari. Tocmai pe când era veselia la culme, pe când vinul spumega prin toate cupele, tocmai atunci un ostaș intră în cort cu Isaaci, care era îmbrăcat în cel mai pompos costum bizantin. La vederea celor doi, Asan, care nu cunoștea decât numai după nume pe ginerele îm-

păratului Alexiu, se sculă în picioare și arătând cu mâna pe sevastocratorul, întrebă:

„Acesta cine este?”

„E sevastocratorul Isaaciu”, — răspunse ostașul. — „Eu l-am prins în luptă și vin să-l dau în mâinile comandantului meu, care va ști ce să facă cu dânsul”.

Asan bătu pe ostaș pe umăr, lăudă credința lui și-i promise o răsplată strălucită; apoi întorcându-se spre Isaaciu îi grăi astfel:

„Bine ai venit la noi, sevastocratore. Mai adineaori ne găsiși cu armele în mână, când te apropiași de noi; acum ne găsești lângă cupele cu vin. Poate că înainte de luptă vei fi fost tu acela, care serbai în gândul tău biruința; acum după luptă o serbăm noi, căci așa a plăcut lui Dumnezeu să fie. Mângăie-te, Isaacie, de soartea ce te-a ajuns. Nu ești tu cel dintâiu comandant bizantin, pe care noi îl ducem în triumf. Adu-ți aminte și de ceialalți și cugetă, că partea lor ți-a fost menită și fie. Nu cârți, sevastocratore, ci ia în nume de bine tot ce dă Dumnezeu. Vino, șezi cu noi, de te ospătează; te voi avea în dragoste și te voi căuta ca pe un ginere de împărat”.

Rostind aceste cuvinte, Asan se apropia de Isaaciu și-i luă dela coapse sabia cea ornată cu pietri scumpe. El dete această sabie vărului său Ivancu, lângă care puse pe sevastocratorul să șeadă. Ospățul continuă apoi ca și mai înainte.

Nenorocitul bizantin turba de mânie, crezându-se tratat cu prea multă ocară. Fața lui se îngălbini ca ceara și trada prin semne manifeste toată starea amăritului său suflet. Atât ura, ce avea cătră români și bulgari, cât și rușinea de-a fi fost învins, făceau pe acest om să se socotească cea mai ticăloasă ființă din lume. Ii venia greu să șadă în rând cu niște oameni, pe cari dânsul era obicinuit să-i disprețuiască, numindu-i barbari. Dar nu mai avea încătrău. El ținea ochii țintiți la pământ și ofta din adâncul inimei sale celei chinuite. Intre astfel de împrejurări nu era nici o mirare, dacă Isaaciu blestămă în gândul său ora în care s'a născut. Ci nu era tocmai situațiunea de față, care îl tortura mai vârtos, el cugeta cu groază la viitorul cel mai apropiat. Nu știa nenorocitul, oare mai scăpa-va cu zile din mâinile lui Asan. La ideia aceasta îl treceau nădușelile morții. El era unul din acei oameni, cari nu se prea împacă cu moartea, ci preferă să trăiască chiar desonorați, numai să trăiască. Drept-aceea Isaaciu încă de pe acum începea a-și bate capul, cum și în ce chip ar putea să se smulgă din ghiarele morții. În prețul de răscumpărare nu punea multă speranță, căci știa bine, că românii și bulgarii sunt prea înverșunați asupra bizantinilor. Dar Isaaciu era grec... și unde nu putea să-i ajute nici chiar aurul, acolo își lua refugiul la intrigă și uneltiri.

Cătră seară Asan și soții săi de arme ieșiră prin tabără, ca să privească la petrecerile oștirii; Isaaciu trebui să-i însoțească. Și ce mai petreceri însuflețite! Ostașii se sculaseră și ei dela ospăț și formând sute de grupe, se desfătau în fel de fel de chipuri. Sunetul bucinelor și al fluerelor, cântecetele și chiotele voinicilor umpleau aerul de un șgomot confuz, care asurzia urechile. Horele, ce se trăgeau în mai multe locuri, și alergările pe întrecute cu caii făceau să se cutremure pământul pe șesuri și pe coline. Luptele voinicești, precum e trânta și harțul cu sabia și cu sulita, apoi întrecerea în fugă dădeau pe ici-colea petrecerilor un aspect de războiu. Asan și suita sa arăta un viu interes, asistând pe la aceste jocuri, cari se păstrau cu scumpătate ca un obicei moștenit din bătrâni. Ori pe unde se ivia viteazul comandant, era primit din partea oștirii cu urări entusiastice. El se arăta cu voie bună ca și cei de pe lângă dânsul. Numai Isaaciu era trist, — trist până la disperățione, căci urările adresate lui Asan erau însoțite de tot felul de ocări îndreptate asupra dânsului. Oamenii de rând mai arareori se simt îndemnați a respecta nenorocirea în persoana altuia; de ordinar ei nu știu decât s'o insulteze. Contrariul e un privilegiu, pe care numai cultura poate să-l dea omului.

Dar dacă Isaaciu se arăta atât de trist, apoi nici Ivanu, care mergea alături cu

dânsul, nu părea tocmai vesel. El ce e drept, nu era torturat de griji, dar era cufundat în gânduri. Și pentru ce? — Ducea dorul Lucianei, pe care o iubea cu o adevărată patimă. În tot momentul frumoasa fată i-se năluca înaintea ochilor; era ca cum o ar fi văzând aevea. Aștepta voinicul cu multă nerăbdare ziua aceea fericită, când avea să se reîntoarne la Târnova spre a revedea pe Luciana sa, pe viitoarea lui soție. Dar acea zi i-se părea că tot fuge de dânsul. Inchipulși-vă pe un călător alergând într'un suflet cătră acel loc, care e unica țintă a tuturor dorințelor sale; cu cât înaintează în cale, cu atât i-se pare că se mai depărtează de dânsul. Ceea ce e pentru călător spațiul, aceea era timpul pentru Iuancu. Nimic pe lume nu face depărtările în timp și în spațiu mai lungi, decât un dor ce nu se poate potoli.

*

Petrecerile în tabără se prelungiră până pe la miezul nopții. A doua zi de dimineață o parte a oștirii se pregăti de reîntoarcere în patrie, iară o altă parte avea să rămână în Macedonia pentru paza acestei provincii, pe care Asan n'avea de gând să o mai lase din mână. Ostașii se încăreară cu pradă și trofee luate dela dușmani. Asan plecă înainte cu fruntea oștirii; după el veniau captivii urmași de câteva sute de călăreși și de pedestri. Iuancu ședea cu Isaaciu într'o că-

ruță trasă de patru cai. Sevastocratorul mai prinse inimă, îndată ce se văzu liber de prezența lui Asan, pe care îl ura cu o ură neîmpăcată. În prima zi a călătoriei Isaaciu se arăta posomorit și tăcut; el vorbea foarte rar și foarte puțin. Dar aceasta o făcea într'adins și cu scop de-a mișca compătimirea celui ce-l însoția. Și într'adevăr dela un timp lui Ivancu începea să-i fie milă de captivul său; el cerea să-l mângâie în tot chipul atât cu vorba, cât și cu o purtare blândă și omenască. Grecul astut lua cu deamăruntul sama tuturor mișcărilor și vorbelor lui Ivancu și se puse a studia cu grije natura acestui om, ca să vadă, în ce mod și spre ce lucru s'ar putea servi mai bine de dânsul. Sevastocratorul isbuti a surprinde peste curând niște slăbiciuni în caracterul vărului lui Asan, niște umbre, care contrastau foarte mult cu părțile lui cele bune; bizantinul găci fără multă bătaie de cap, că junele român e peste măsură ambițios și iritabil. Cu atâta avea deocamdată de ajuns intrigantul Isaaciu. O rază de speranță începea a se ivi pe întunecatul orizont al amărîtei lui vieți.

A doua zi sevastocratorul se apucă să converseze cu Ivancu nesfiit și ca unul, care nu se mai gândește mult la soartea sa proprie. El deschise vorba în modul următor:

„După cum văd, ești înrudit cu Asan“.

„Suntem veri buni“, — răspunse Ivancu; iară grecul mână vorba astfel mai departe:

„Desteia numelui tău, Ivancule, a străbătut până la noi; și nouă bizantinilor ne sunt cunoscute faptele și vitejia ta. Pe la noi lumea te pune mai pe sus de Asan și de Petru și are toată dreptatea. Dar spune-mi, te rog, ce rang ocupi tu la curtea verilor tăi, cari poartă singuri domnia peste Mesia?)*

„Sunt căpitan în oștire“, — răspunse Ivancu, și apoi mai adause: „Afară de aceasta verii mei mă trimit cu solii pe la curțile altor domnitori, și-mi dau o parte însemnată din veniturile țării în schimb pentru toate serviciile mele“.

„Așa?“ — reflectă cu ironie amăgitorul grec, a cărui limbă era mai înveninată decât limba unui șarpe veninos. — „Va să zică, verii tăi au împărțit între dânșii stăpânirea, iară fie și-au lăsat numai sarcini. Oare atâta răsplată merită niște virtuți ca ale tale? În alte țări, să fii încredințat, că s'ar găsi alte recompense pentru unul cum ești tu. Verii tăi, așa socotesc eu, ar fi putut să te pună guvernator peste una din provinciile țării, ca să dea mai multă strălucire numelui tău“.

*) Moesia sau Mesia era în vechime numele ținutului dintre Balcani și Dunăre, unde este astăzi Bulgaria.

„La acestea mai gândesc și eu uneori“ — răspunse Ivancu, — „dară nu pot afla, din ce cauză verii mei nu m'au înălțat la un rang mai strălucit“.

Isaaci se prefăcea că simte o adevărată compătimire pentru Ivancu; iară acesta începea acum să arete pe față un fel de re-simțământ în privința verilor săi. Sevastocratorul prinse inimă și continuă astfel:

„Lucru firesc, Ivancule! Verii tăi nu cutează a te face mai mare în vr'un ținut al țării. Ei văd în tine niște însușiri nobile, cari întrec pe ale lor; ei te știu și mai viteaz și mai cuminte, și mai plăcut poporului. Se tem cu drept cuvânt, că ridicându-te la pozițiuni mai înalte, ai putea să devii periculos pentru dânșii; se tem că poporul s'ar da în partea ta și ți-ar pune pe cap o coroană de rege. Atunci ce s'ar alege oare de Asan și de Petru? Așa stau lucrurile, iubitul meu Ivancu. Mă mir, cum de nu te gândeai și tu la unele ca acestea...“

Ivancu nu se arăta de loc nesimțitor; din contră, el trăda un deosebit interes, ascultând amăgitoarele vorbe ale captivului bizantin. Și aceste vorbe nu erau numai dulci, ele totdeauna semănau cu acel vin tare și vechiu, care amețește curând pe toți câți gustă dintr'ânsul. Ivancu începea să se clatine, văzând cu ochii, în credința și dragostea ce o avuse până acum cătră verii săi.

Cu alt prilej grecul mai schimbă rostul; el se apucă să descrie în cele mai vii culori răsplătirile și onorurile, cari se dau în Bizanț oamenilor cu merit și cu renume.

„La noi“ — zicea Isaaciu — „lucrurile se petrec cu totul altfel. Dacă cineva se distinge înaintea celorlalți prin talente și virtuți, meritele aceuia sunt răsplătite după dreptate și cuviință; el primește titluri și trăiește în strânse legături cu curtea împărătească; i-se asigurază multe și mari venituri; ia parte la răpitoarele petreceri ale palatului; e onorat și adorat de popor și iubit de împăratul. În scurt, un astfel de om e demn de-a fi invidiat de orice alți muritori. Dar aceasta nu se întâmplă, Ivancule, decât numai la noi în Bizanț. Păcat de tine, că n'ai avut parte să te naști la noi, ca să fii altfel de cum ești!“

Ivanu avea o fantazie înfocată și sburdătoare, care începea să-i înfățișeze Constantinopolea ca un raiu pământesc plin de farmece și de plăceri. Afară de aceea inima lui era supusă seducțiilor. Bărbăția, cu care știa să se împotrivească inamicilor în luptă, îi lipsia mai cu totul, când era vorba să reziste amăgirilor. Arăta o tărie de fier spre a înfrunța și cele mai îngrozitoare pericole, dară în fața tentațiilor (ispitelor) el era foarte slab. Dreptaceea apucăturile lui Isaaciu nu puteau să prindă la un om cu

firea lui Ivanu. Apoi ambițiunea încă nu mai lăsa în pace pe acest finăr îndrăgneaș și energic. El nu se mulțămia cu cât era, ci spera mereu să ajungă mai mult.

În timp de câteva zile grecul intrigant isbuti a câștiga mai de tot inima lui Ivanu; el se convinsese pe deplin, că vărul lui Asan va ajunge o mărșavă unealtă în mâinile sale.

*

În fine sosi și ziua întrării triumfale în Târnova, capitala de atunci a regatului româno-bulgar. Romanticul oraș avea de astădată un aspect foarte sărbătoresc. Des de dimineață poporul, părăsind locuințele sale împrăștiate pe dealuri și pe la poalele dealurilor, ieșia grămadă la marginea capitalei, ca să primească pe Asan cu oștirea lui biruitoare. Locuitorii Tîrnovei mai văzuseră și de alte dăți astfel de intrări triumfale, dar cea de acum avea să fie mai măreață decât toate. Și iată pentru ce. Bătrânii poporului hotărâseră, cu învoirea lui Petru, să proclame pe Asan rege al româno-bulgarilor. Pe când mulțimea aștepta cu nerăbdare sosirea viitorului Domn, carul triumfal, tras de patru cai albi, se ducea întru întimpinarea lui Asan. În acel car se afla soția eroului, Irina, și sora ei vitregă, Luciana. Ambele erau îmbrăcate în cele mai frumoase vestimente de sărbătoare. Dar ce ajungea frumusețea vestimentelor pe lângă aceea a chipului

celor două femei? Ele erau amândouă înzestrate cu cele mai alese daruri ale naturii: erau înalte la trup și măiestroase, cu fețele înflorite ca niște trandafiri, cu ochii mari și negri, umbriți de niște sprâncene groase și îmbinate.

Poporul tresăria de bucurie, când începu să zărească vârfulurile sulitelor și coifurile de aramă strălucind în aurita lumină a soarelui. Drumul pietros, pe care purcedea oștirea, bubuia sub copitele cailor și pulberea se ridica în vârtejuri prin aer. Asan venia în frunte, șezând în carul de triumf cu Irina și cu Luciana. La dreapta și la stânga lui călăreau ceilalți conducători ai armatei, îmbrăcați ea și dânsul în platoșe și purtând coifuri grele pe capetele lor. După car urma o seamă de ostași cu trofeele de biruință. Captivii bizantini și restul oștirii româno-bulgare formau un șir atât de lung, încât nu i-se zăria sfârșitul. În fruntea captivilor se vedea Isaaci însoțit de Ivancu. Bietul sevastocrator ținea capul plecat în jos, căci umilința și rușinea covârșise sufletul său.

La poarta orașului Asan se opri înaintea episcopului, care-l aștepta încunjurat de preoți și de fruntași. Bătrânul episcop ridică spre Asan mâna sa dreaptă, și după ce-i dete binecuvântarea prin semnul știut, zise către dânsul cu voce înaltă:

„Pe tine te-au ales, Asane, bătrânii și boierii acestei țări să fii rege poporului, pe

care vitejia ta l-a scos din lanțurile robiei. Purcede la sfânta biserică, de primește pe capul tău coroana, purtată cu glorie de Simeon, de Mihail și de Samuil, începătorul neamului tău. Dumnezeu să reverse mila sa peste tine, să domnești norocos și să mărești țara, să adaugi numele supușilor tăi!”

La auzul acestor cuvinte toată mulțimea prorupse în urări entuziastice.

„Salutăm pe regele nostru Asan!” strigau toți din toate părțile cu o gură și cu o inimă, români și bulgari, fără deosebire. Urările ostașilor se amestecară cu ale poporului și nu mai voiau să contenească: ecoul le repeția prin stâncile dealurilor și pe râpoși țârmuri ai Jantrei. Într'aceea Asan se apropie de o biserică, situată la poalele unui deal înalt. Ușile sfântului locaș se deschiseră înaintea lui și el păși cu umilință în fața altarului, urmat de atâta mulțime, câtă putea să încapă între zidurile edificiului. Episcopul cetii molifă și săvârși ceremonia ungerei. Pe timpul acestei ceremonii ostașii pe afară împărțeau între dânșii pe captivi, ca să-i țină robi, sau apoi să-i libereze în schimb pentru prețul de răscumpărare, cum era datina acelor vremi.

După ieșirea din biserică poporul și oștirea petrecură pe noul rege până la un castel, care servia de reședință și era situat pe coasta dealului deasupra bisericei,

unde avuse loc încoronarea. Un drum tăiat în piatră împreună cu castelul cu celelalte părți ale orașului; iară jur-împrejurul reședinței se grupau în disordine locuințele unor fruntași sau boteri, cari aveau amestec în treburile țării. Drumul ce ducea la castel, era plin-îndesat de lume, care mergea și venia neconținut. Bătrânii, fruntașii, preoții, căpitani oștilor și alți oameni din popor intrau cu grămada în castel, de sărutau mâna noului rege. Printre aceștia se vedea și Ivancu însoțit de captivul sevastocrator, pe care nu avea voie să-l lase de lângă sine. Dar în fața Ivancului nu se reflecta mai de loc bucuria generală, ce domina prin toate unghiurile capitalei, prin locuințele boierilor și prin cele din urmă bordeie ale poporului. Grecul întăritase din nou pe Ivancu asupra vărului său prin tot felul de bârfele. — Dar apoi dragostea cea ferbinte către Luciana, cum nu făcea oare pe acest tânăr să se arete vesel și cu voie bună? S'ar părea, că simțirile lui începeau să se schimbe și în această privință. În momentul, când Ivancu se apropin de Asan să-i sărute mâna, Luciana, care ședea cu Irina în dreapta regelui, se uita la dânsul ca la soare. Prezența lui atât de mult răpise pe biata fată, încât toată ființa ei se părea într'o agitațiune de suferință. Dar Ivancu strecurându-se pe lângă dânsa, nu-i aruncă decât o căutătură jumătate rece, am putea

zice, nepăsătoare. Această împrejurare nu rămase nebagată în seamă de Luciana. Iată ce gândia ea întru sine: „El să fie oare? Stau să nu-l mai cunosc. Ah, el nu se mai uită la mine ca altădată! Cât se pare de schimbat! Poate, că Ivancu vrea să-și înstrăineze inima de către mine“. Aceste gânduri se încuibară ca o cobe rea în mintea frumoasei copile.

În castelul reședinței se întocmiră mari festivități în onoarea zilei și festivitățile ținură până către seară. Serbau însă și locuitorii pe la casele lor și cu dânșii dimpreună serba toată oștirea. Era, în sfârșit, ca orișunde, când se întâmplă încoronări de Domni.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dar cine era acel june, care se cobora gânditor pe drumul dela castel, îndreptându-se cu pași lini spre partea de dinjos a orașului? Om de statură de mijloc, el părea încă foarte tânăr de ani, căci abia îi dase mustața. Cu toate acestea fruntea lui încrețită și posomorâciunea din față erau cea mai invederată dovadă, că junele se preocupa de lucruri foarte serioase. Era fratele mai mic al lui Ivancu, anume Mitul, care din momentul încoronării lui Asan nu-și mai găsia odihnă și astâmpăr. Patima ambițiunei rodea la inima, lui ca un vierme neadormit. El nutria o ură neîmpăcată față de verii săi, pe cari îi vedea înălțându-se la o putere prea

mare, pe când dânsul și fratele său Ivancu trebuiau să rămână mai pe jos. El n'ar fi fost în stare să ierte lui Asan, că îndrăsnise a primi coroana de rege. Acela, pe care ar fi dorit Mitul să-l vadă pe tronul româno-bulgar, era Ivancu, iară nu Asan. Drept-aceea ambițiosul june jurase în cugetul său, să facă tot ce-i va sta prin putință pentru a răsturna cât mai curând noua stare de lucruri.

Ajungând la poalele dealului, Mitul întâlnește pe mai mulți amici de ai săi. Trăgându-l la o parte, ca cum ar fi avut să le spună ceva, el îi duse într'un loc mai părăsit și plantat cu tot felul de arbori. Aici se vâri agitat în mijlocul lor și începu precum urmează:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Ați văzut, fraților ce s'a întâmplat? Asan a primit coroana de rege, — și pentru ce? De bună seamă, că nu pentru niste merite proprii ale lui. El și-a însușit luiși gloria armelor noastre și a luat singur răsplata, care s'ar fi cuvenit tuturor; el s'a înălțat pe laurii noștri, ca să ne devină stăpân. E adevărat, că sunt de un sânge cu dânsul: moșul meu a fost și moșul lui. Dară aceasta nu mă poate împiedeca de-a iubi mai mult țara, decât neamul, din care mă trag. Ah, și-mi cade cu greu, când văd pe Asan ajuns la o putere ca aceea, de care nu va lipsi a se folosi rău. Ce ziceți voi, amicii mei? Asan rege!... Nu socotiți și voi, că e prea mult?”

Cetalalți tovarăși se puseră pe gânduri. Ei țineau sincere vorbele lui Mitul și afară de orice bănuială; socotiau, că nu altceva ci numai iubirea cătră popor îl face să vorbească așa. Nici unul dintre acei tineri nu se temea de cugete ascunse în mintea lui Mitul, cu atât mai puțin, căci nu-l știau în desbinare cu verii lui.

„Suferi-vom noi“ — adause dânsul — „suferi-vom, ca Asan să-și ridice sceptrul peste capetele noastre? Câte șiroaie de sânge am vărsat, până ne-am smuls de sub jugul tiranilor din Bizanț! Acum să ne uităm cu nepăsare, cum chiar unul dintre noi se pregătește a deveni tiran...? Bine-ar fi oare să facem aceasta? Spuneți voi, n'ar fi rușine?“

„Ai toată dreptatea“ — răspunse un june bulgar cu numele Dragomer. „Eu încă mă tem, că Asan va deveni pentru noi un prea aspru stăpân. Dară cum vom putea să alungăm pericolul ce ne amenință? Aceasta să ni-o spuni, Mitule“.

Alusian, un alt june român, zise: „Nu e bine, când un om se înalță, cum s'a înălțat Asan. El ne-a fost povățuitor de oaste, și l'am voit cu toții. Inșă rege cum vom suferi să ne fie? Nu-l cunoașteți voi destul de bine? El e prea sumeț, e pornit la mânie; drept-aceea va căuta să ne asuprească, să ne tiranizeze. Frașilor, să fim oameni și să nu ne lăsăm! Au nu pentru noi e viitorul? Dacă

acest viitor va fi împreună cu robie, apoi și aceasta tot pentru noi va fi. Eu încă zic, să nu răbdăm îndelung pe Asan mai mare peste noi“.

„Să ne înțelegem“ — adause Simeon — „și cu înțelegere lesne se fac toate. Eu socotesc, ca mâne să ne strângem acasă la Mitul, ca să mai vorbim noi în de noi. Dar ori de ce am voi să ne apucăm, un cap ne trebuiește, fraților. Cine să ne fie cap?“

„Ivanu! Ivanu!“ strigară cu toții ca prin instinct.

„Bine“ — adause Mitul — „Ivanu să ne fie cap și el ne va și fi. Dară alta să vă mai spun. Pâne mâne să alergăm fiecare pe la prietenii noștri și să-i tragem în partea noastră. Mâne, când ne vom întâlni, să fim mai mulți, să fim mai tari și mai cu sfat. Așa e, fraților? Bine zic?“

„Bine!“ — răspunseră ceilalți. — „Să mergem!“

Ei intrară gânditori în oraș. În cale se întâlniră cu Ivanu, care plecase cu Isaaci, ca să-l arunce în temniță, după porunca lui Asan. Ceialalți junii salutară pe Ivanu și trecură, iară Mitul se opri, apucă pe fratele său de mâneca tunicii, și trăgându-l puțin mai la o parte îi șopti următoarele cuvinte:

„Deșteaptă-te, Ivanule, și nu mai dormi!“
 „Ce vrei să zici, frate?“

„Doiu să zic, ceeace am mai zis de atâtea ori: nu suferi, ca Asan să apuce toată puterea în mâinile sale!

„Vom vorbi mai apoi, Mitule; acum să ne căutăm de cale“. Ivancu rosti aceste cuvinte c'un fel de amărăciune, ce-i provenia din adâncul inimei.

Mitul alergă să ajungă pe prietinii săi.

Isaaciu, măcar că nu înțelesese șoaptele celor doi frați, bănuia totuș, că e vorba de lucruri serioase. El întinse deci din nou arcu amăgirei și pregătia o altă săgeată otrăvită pentru inima lui Ivancu. Deocamdată sevasfocrotorul tăcu, dar această tăcere Ivancu cerea să i-o curme prin tot chipul de întrebări și îmbărbătări. Într'aceea ei ajunseră la temnița menită pentru captivul bizantin. Era o peșteră săpată în stâncă, semănând cu o vizuină de fiară, urâtă și feroasă. O laviță de piatră dealungul unui părete era toată mobilatura ei; ba mai era încă un bolovan, pe care arestații puteau să-l folosească drept căpătâiu. O mică candelă era atârnată de păretele din fund, a cărei flacără sarbădă avea să înlocuiască în acest iad dulcile raze ale soarelui. Intrarea acestei temnițe era închisă cu niște uși masive și păzită de străji înarmate.

Isaaciu, văzându-se în acest loc întunecos, se simți cuprins de fiori. Șezând jos pe lavița de piatră, el își luă fruntea în palme

și începu să ofteze din adâncul inimei. Ce contrast între această temniță și între palatul lui din Bizanț! Tocmai acest contrast făcea pe Isaaciu să se simtă zdrobit de povara sorții sale.

„Mângăie-te, sevastocratore“, — îi zise Ivancu. — „Dumnezeu te va scăpa și' dela această nevoie!“

„Bucuros m'aș mângăia, Ivancule, fătul meu“, — răspunse captivul, — „dar mi-se rupe inima, când mă gândesc la cei de acasă. Simt eu bine, că n'am să-i mai văd. Pune-te în locul meu, Ivancule, închipuiește-ți, că ai fi tată ca mine, că ar avea să-ți rămână copiii orfani! O, tu nu știi, ce este durerea de părinte. Dacă s'ar întâmpla să mi rămână oasele aici, ce-ar ajunge soția mea, ce-ar ajunge fiica mea Teodora?... De ți-ai putea tu închipui, Ivancule, cum e Teodora, fiica mea, zău că nu te-ai putea mira îndestul de frumusețile și de bunătățile ei! Adevărat, că ea e încă fragedă în ceea ce privește anii, dar firea ei e fire de om întreg. Apoi cine o vede în față, jură, că nu e din lumea acesta, că e tăiată din soare. Teodora mea, al cărei chip de înger e fără pereche, se consideră în Bizanț ca cea mai mare minune omenască. Nime nu poate să știe, cât îi duc dorul! Cel puțin de-aș vedea-o încă odată înainte de moarte; dar nu cred! Și câte planuri mai urzisem pentru viitorul ei! Deja de

pe acum aveam de gând să-i caut un mire, pe care să-l fac nepot împăratului Alexiu. Și să mă crezi, Ivancule, că unul ca tine ar fi fost totdeauna demn să ia în căsătorie pe o nepoată de împărat... Dar la ce să mai vorbim, când toate au să fie de prisos? Eu de aici cu zile n'am să mai scap“.

Ivancu apucă pe Isaaciu de mână și-i grăi înduioșat: „Nu pierde inima, Isaacie! Până voiu trăi eu, nimic să nu te temi. Rabdă două, trei zile, până voiu isbuti a îndupleca pe Asan, să te ierte. Mult nu vei petrece în acest loc de spaimă. Dar și până vei fi nevoit să mai petreci aici, eu mă voiu îngriji de tine și mă voiu sili să-ți mai ușurez suferințele. Acum te las cu Dumnezeu, dar mâne vom să ne vedem iară“.

Cu aceste cuvinte Ivancu ieși din temniță. Străjile închiseră bine ușile și urmară a păzi locul, după cum le era porunca.

Bietul Ivancu, el nici de astădată n'a fost în stare să se apere de tentațiuni! Din acest moment gândurile lui începură a fi nedespărțite de o ființă, pe care numai după nume și din spuse o cunoștea. Teodora, nepoata împăratului, ea va fi de aici înainte visul și idealul lui. Luciana va fi dată uitărei, căci dânsa nu putea să facă pe Ivancu ginere împăratului bizantin.

A doua zi după încoronare, Asan trimise pe fratele său Petru într'un ținut al regatului, ca să reguleze niște afaceri de administrare; iară fratele mai mic, Ioaniciu, trimis cu solie la Banul Craiovei, ca să-i ducă daruri și o parte din trofeeale bizantine. După ce mai puse la cale și alte trebi de ale domniei, Asan intră în apartamentul soției sale și găsi pe Irina stând de vorbă cu sora ei vitregă, Luciana. Regele se apropie de cumnata sa și iată cum grăi către dânsa:

„Luciano, tu placi pe vărul nostru Ivancu“.

Sfiala nu lăsă pe Luciana să zică măcar un cuvânt; dar Irina răspunse în locul ei:

„Așa este, Asane, Luciana place pe Ivancu și Ivancu o place pe dânsa“.

Asan urmă apoi mai departe!

„Lasă încolo orice sfială, Luciano. Ți-a venit și fie timpul să te măriți; iară pentru mine e o sfântă datorie de-a mă gândi la fericirea ta. Mai bucuros aș fi, să te văd însoțită cu un om din sângele neamului meu. Spune-mi dar, vrei să fi soția lui Ivancu?“

După o luptă cu sine, Luciana răspunse:

„Mi-e drag Ivancu și doarec să-i fiu soție“.

„Află dară, că el te-a și cerut dela mine“, — adăuse Asan, — „și eu m'am arătat învoit. Prin urmare dorința ta va fi împlinită, Luciano“.

Luciana se simția cuprinsă de un farmec negrăit. Ea se închină spre Asan, îi luă mâna și i-o sărută cu foc, mulțămindu-i de îngrijirea ce-i arăta.

Irina zise apoi către soțul ei:

„Acești doi tineri îți vor păstra o vecinică mulțămire; ei se iubesc cu dragostea cea mai fierbinte și nici când n'ar fi fost în stare să se lase unul de altul. Disul lor cel dulce era acela, de-a se vedea cădva însoțiți prin căsătorie. Ce fericire pentru dânșii! Ei niciodată nu vor uita, că această fericire au primit-o dela tine; ei te vor iubi, Asane; și te vor avea ca pe un părinte“.

„Eu încă voi să le dau o dovadă despre a mea iubire; vor primi dela mine ca zestre cel mai frumos ținut din Munții Enului. Cu atâta socotesc, că Ivancu va fi mulțămit“.

Rostind aceste cuvinte, Asan se retrase într'o cameră din fața castelului.

„Acum sunt fericită!“ exclamă Luciana, privind în ochii surorii sale. „Acum Ivancu va fi al meu“.

„El încă se va fi simțind tot așa de fericit, ca și tine“, — răspunse Irina mulțămită.

„Dar de una tot mă mir“, — adause Luciana, bântuită de un fel de îndoială. „Ieri Ivancu a fost la noi și nu s'a apropiat deloc de mine, ca să-mi vorbească, precum făcea altădată. Astăzi soarele e sus, iar Ivancu n'a

dat încă pe la noi. Mai înainte nu trecea măcar o zi, ca să nu dea față cu mine. S'ar părea, că Ivăncu m'a uitat“.

„Cine știe ce va fi avut, de n'a putut să vină“, — zise Irina fără nici o grije. „Dar fi cu răbdare Luciano, căci nu va mai întârzia“.

„Dară când s'ar întâmpla să mă părăsească?...“

„Nebună mai ești, fata mea! Ce stai a vorbi? Lasă la o parte niște gânduri ca acestea și aide să vedem de trebile de prin casă“.

Irina apucă pe Luciana de mână și ieși cu dânsa într'un foișor despre grădină, unde le așteptau furca și răsboiul, după cum era rândul acelor timpuri.

*

Frații Mitul și Ivăncu aveau o casă și afară la marginea orașului, un fel de vilă, unde petreceau mai arareori. Această casă a fost aleasă ca loc de întâlnire a junilor malcontenți (nemulțămii); aci aveau să se adune cu toții. Când începea să însereze, amicii lui Mitul se iviau de prin toate părțile orașului. Ei veniseră în număr foarte mare, căci Mitul știuse cum să-i momească. De altfel tinerețele la nimic nu se alunecă mai mult, decât tocmai la lucruri aventuroase, la tulburări și la întreprinderi nescotite.

Mitul mai întâiu de toate așijă spiritele junilor, români și bulgari, prin tot felul de vorbiri măestrite. El ridică asupra lui Asan cele mai grele învinovățiri și-l descrie ca pe un om prefăcut, rău, crudel și tiranic; arată închipuitele pericole, ce vor avea să bântute țara din toate părțile, dacă Asan va fi suferit pe tronul de rege. Ivancu încă nu ședea cu mâinile în sân. Intrigile lui Isaaciu îl făcură cel mai înverșunat dușman al vărului său. Apoi în cele din urmă Ivancu putea să-și mai zică și aceasta: de ce să nu fiu eu rege în locul lui Asan? Prin urmare el îndemna în tot chipul pe acei juni, să meargă înainte pe drumul apucat. Se urzi fără nici o greutate o conjurațiune, a cărei scop era detronarea lui Asan. Ivancu fu pus în fruntea conjurațiunii, și pentru cazul, că ea ar izbuti, tot dânsul mai fu ales și ca viitor cap al oștilor româno-bulgare, precum și ca guvernator al țării. Conjurațiii aveau însă o temere: ei prevedeau, că detronatul și fratele său Petru, fiind oameni cu atâta vază la popor, vor cerca să recucerească puterea cu armele. Se simția deci trebuință de ajutor din afară. Atunci Ivancu aduse conjuraților aminte de Isaaciu și-i îndemnă, ca să-l primească și pe acesta în numărul lor, deoarece el singur ar fi în stare să mijlocească ajutor dela împăratul Alexiu. Toți se invoiră cu aceasta și însărcinară pe Ivancu, să se ajungă

cu captivul bizantin. Intocmindu-se lucrurile astfel, fiecare dintre conjurați se legă cu jurământ, că va rămânea credincios celorlalți tovarăși. În fine toți se îndatorară, că vor întinde mrejele conjurațiunii peste tot orașul și vor trage în partea lor pe toate rudeniile, pe toți amicii și pe toți cunoscuții. După acestea conjurații se împrăștiară, ca să-și împlinească fiecare însărcinarea luată asupra-și.

Ivanu alergă tot într'un suflet la Isaaci, intră în temniță și zise către captiv:

„Ce mai faci, Isaacie, cum o mai duci?”

„Rău fac”, — răspunse sevastocratorul, — „fac foarte rău. Mai bine m'ați fi omorât, decât să mă aruncați în iadul acesta”.

„Mai alibi puțină răbdare și toate se vor face bune”.

„Spune-i lui Asan, să-mi grăbească moartea, Ivanule; spune-i, să-mi grăbească sfârșitul, ca cel puțin mort să pot scăpa din acest loc fioros”.

„De moarte nu mai poate fi vorba”, — adause Ivanu. „Eu stau bun pentru viața ta, mă pun chezaș zilelor tale, Isaacie; dar în schimb cred, că nici tu nu-mi vei refuza ceea ce voiu cere dela tine”.

„Orice vei cere, Ivanule, eu sunt gata să-ți împlinesc”.

„Am nevoie de ajutorul socrului tău. Pune-vei o vorbă bună pentru mine?”

„Bucuros o voi face, fătul meu: dar pence scop simți trebuință de ajutorul împărătesc, Ivancule?”

„Ascultă, Isaacie! M'am hotărît să scot pe Asan din domnie cu ajutorul mai multor amici“.

La vestea aceasta greul tresări de bucurie, și nu știa cum să-și ascundă nemărginita lui mulțămire. Indreptându-se către nenorocita jertfă a amăgirilor sale, el zise cu voce apăsată:

„In fine te-ai trezit din letargie, Ivancule: iată o hotărîre deamă de un bărbat ca tine! Pășește înainte cu îndrăzneală și fii încredințat, că la vreme de nevoie împăratul încă te va ajuta. Eu, Ivancule, te iubesc prea mult și voi să te apropiu de casa luminatului meu socru. Ți-am spus, că am o fiică; ei bine, Teodora, cea unișoară a mea, va să-ți fie soție“.

Ivancu eră încântat, fermecat, răpit.

Iară bizantinul continuă:

„Socrul meu, îndatăce va fi înștiințat despre toate acestea, îți va trimite oștire și cu ajutorul ei te vei face tu rege peste Moesia“.

„Dă-mi mâna, sevastocratore!“ zise Ivancu, uimit până la lacrimi.

Isaaciu îi întinse dreapta în semn de credință.

„Dară cum vei aduce acestea la cunoștința împăratului, sevastocratore?”

„Voiu să-i trimit un răvaș”.

„Dar să i-l trimitem în pripă!”

„Dă-mi cele pentru scris, lvancule, și pe loc răvașul va fi gata”.

Ivancu purcese în ușa temniței, vorbi cu unul din străjuitori, apoi reveni la Isaaci, de se mai înțelese cu dânsul și despre alte lucruri.

„Cui vei da răvașul, ca să-l ducă împăratului, lvancule? Trebuie să fie om cu credință, căci altfel ar putea să ne servească rău. De românii tăi să te ferești și de bulgari, căci ei nimic sfânt nu au în lume”.

„Am purtat eu de grije”, — răspunse Ivancu. „Voiu trimite pe unul din captivi, care de bună seamă va fi bun bucuros să-și câpete libertatea și să se reîntoarcă în patrie”.

Într'aceea un străjar se ivește în ușe și predă lui Ivancu niște lucruri, pe care acesta le aștepta cu nerăbdare. Era pergamentul și celelalte unelte de scris. Isaaci se plecă pe lavița de piatră și scrisese răvașul către socrul său: el arăta împăratului cu deamăruntul toate cele ce au fost urzite în contra noului rege, lăuda pe Ivancu și cerea cu sâruință ajutor în favoarea acestuia. Terminându-se scrisoarea, pergamentul fu vâlătucit în forma unui sulisor, apoi fu închis

într'un băf sfredelit. Ivancu zise noapte bună sevastocratorului, luă răvaşul şi plecă de grabă.

El se îndreptă cu paşi repezi spre locuinţa sa. Avea Ivancu acasă la el câţiva captivi, pe cari îi ţinuse ca robi. Unul era chiar constantinopolitan de naştere, om istef şi cu inimă. Pe acesta Ivancu îl trasă la o parte şi-i grăi :

„De acum înainte tu să fii liber. Alege-ţi un cal din grajdul meu, încalecă şi pleacă îndată la Bizanţ. Alta nu poftesc dela tine decât să duci răvaşul acesta, să-l dai în mâna împăratului“.

Cât baţi în palme, grecul şi încălecuse. Ivancu îi dete băful cu răvaşul, şi-i dăruie cu o pungă cu bani. Solul dispăru ca o nălucă prin întunerecul nopţii, iară Ivancu se duse la fratele său, să-i vestească cele întâmplate.

*

Până în ziua următoare mai a treia parte din locuitorii Tîrnovei au fost traşi în partea conjuraţilor prin tot felul de intrigi şi amăgiri. Mitul şi tovarăşii săi lucrau neobosiţi la realizarea urâtului plan. O săptămână de zile le-ar fi fost de ajuns pentru a-i asigura reuşita. În reşedinţa regelui nu putu să pătrundă încă nici cel mai mic prepus despre toate acestea. Asan se credea sigur din toate părţile şi scutit de orice întâmplări de felul acesta.

Dară norocul nu servi mult timp conjurațiilor.

Captivul însărcinat cu ducerea răvașului era grec; el avea prin urmare toate însușirile și toate scăderile celor de un neam cu dânsul. Mai presus de toate era lacom și perfid.

După ce călătorise cale ca de o oră, solul începu a zice întru sine: „Oare acest răvaș nu va fi privind pe Asan? De-ar fi una ca aceasta, apoi n'aș face rău, să-l predau în mâinile regelui. El m'ar dărui bine și m'ar face om cu noroc“. Așa gândea grecul și o tainică presimțire îl făcu să-și întoarcă calul din drum, și să-l întetească înapoi spre Tîrnova. Pe la faptul zilei el descălecă înaintea reședinței și ceru să fie lăsat în curte.

Cum se sculă Asan din așternut, grecul se rugă de strajă să-l ducă la dânsul. Răgarea lui a fost ascultată.

„Cine ești tu și ce cauți la noi?“ întrebă Asan pe străinul adus înainte.

„Sunt unul dintre captivii bizantini“ — răspunse întrebatul. „Socotiam, că nu voi greși, de voiu pune între mâinile tale acest băț cu răvașul din el. Am fost însărcinat să-l duc la împăratul, dar venindu-mi lucrul cam cu prepus, m'am întors cu el la tine“.

Asan luă iute bățul și scoțând afară su-
lișorul de pergament, îl desfăcu și începu
să cetească. La cea dintâi privire, el părea
ca lovit de fulger; vedea toate cu ochii, dar
nu-i venea să creadă ochilor. Întrerupând
cetirea pe o clipă, se întoarse către captiv
și-i zise, bătându-l pe umăr:

„De-acum înainte tu vei petrece la curtea
mea, vei fi ca unul de-ai casei mele. Mi-ai
făcut un mare bine, și încât nu voi putea
să ți-l plătesc eu, Dumnezeu ți-l va plăti“.
Apoi adresându-se către strajă:

„Ia“ — zise el — „pe acest boier al meu
și-l dă în grija curtenilor, ca să-l aibă ca
pe un frate de Domn“.

Straja cu grecul ieșiră. Asan rămânând
singur, ceti a doua oară răvașul, și nu se
putea mira îndestul de cuprinsul lui.

„Ce fel?“ eugeta regele întru sine, —
„Ivanu umblă să mă scoată din domnie?
El, văr al meu, se ajunge cu dușmanii și le
cere ajutor asupra mea? Ce răutate, ce ne-
credință! Eu iubeam pe Ivanu, mă nevoiam
să-l fericesc și să-l încerc cu bunătăți. În
schimb pentru toate acestea, Ivanu umblă
să mă surpe, să domnească el în locul meu!...“

Asan se aprinse de mânie ca un leu să-
getat. Puțin, de n'a trimis oamenii săi, să
omoare îndată pe necredinciosul Ivanu.
Dară regele isbuți a-și înfrâna turbarea

pentru moment. Nu doară, că ar fi putut avea de gând să-l ierte, dar își lăasă timp, ca să chibzuiască bine groaznica pedeapsă. Înainte de a-l pedepsi, Asan se hotărî să-l chieime de față spre a-i cere seamă de toate faptele lui. În privința lui Isaciu judecata regelui era deja făcută: ginerele împăratului și viitorul socru al lui Ivancu avea să moară sugrumat.

Mânia lui Asan abia începuse a se mai potoli, când regina intră la dânsul și văzându-l întăritat, îi zise c'o voce blândă:

„Ce ai, Asane, soțul meu?”

„Nimic nu am, sunt ca totdeauna“, răspunse regele, care nu voia să descopere nimic soției sale.

„De nu te-aș vedea cam supărat, aș fi grăit o vorbă cu tine“, — adause Irina, tot așa de nedumirită.

„Vorbește, Irino, că te voi asculta“.

„Cum te mai gândești în privința Lucianei și-a lui Ivancu? N'ar fi oare bine să grăbim logodna?”

„Fiți pe pace“, — răspunse Asan, silindu-se a-și ascunde amara ironie: — „deseară voiu chema pe Ivancu încoace și voiu hotărî de soartea lui. Acum lăsați-mă singur, Irino; sunt cuprins de grijile domniei și am nevoie de singurătate“.

Regina ascultă și ieși afară.

Asan se închise în camera sa și petrecu toată ziua, muncit de gânduri negre. Cu cât cugeta mai mult la pericolul, ce era să-l ajungă, cu atât mai neclătită devenia hotărîrea lui, de-a omorî pe Ivancu.

*

Mitul și Ivancu întocmiseră în casa lor un mare ospăț pentru conjurați. Dâșii erau acum mai mult decât încredințați, că tot lucrul le va merge cu noroc. Mai toți conjurații se adunară la acest ospăț și toți erau cu voie bună. Dar nici unul nu era mai voios, decât Mitul; acesia prevedea încă de pe acum strălucirea viitorului său, la caz când Ivancu ar ajunge în locul lui Asan.

„Să bem, amici, și să ne veselim!” zicea Mitul către ceilalți tovarăși. — „Și ca să stăm totdeauna cu credință unii lângă alții, ca să nu ne despărțim nici chiar în ora morții, — faceți și voi ca mine!”

El trase sabia din teacă, se împunse cu vârful ei la brațul drept și stoarse o picătură de sânge în cupa cu vin. Toți făcură pe rând acelaș lucru, circulând cupa dela unul la altui. Pe urmă Mitul dete lui Ivancu să bea din vinul înroșit cu sânge, apoi beu și el și după dânsul beură toți ceilalți. Rostiră după aceea o formulă de jurământ, strângându-se de mâni și îmbrățișându-se ca niște frați, — căci se făcuseră frați de cruce.

Petrecerea ținu până de cu seară.

Când era pe la aprinsul candelilor, oaspeții amețiți de vin se pomeniră deodată în mijlocul lor cu un om dela curtea lui Asan. Pe cei mai slabi de înger îi cuprinse fiorii, crezându-se tradați. Inșă Mitul, mai cu fire decât ceilalți, sări de grabă înaintea noului venit și-l întrebă :

„Pe cine cauți?“

„Caut pe Ivancu“ -- răspunse curteanul.

„Aicia sunt“ — adause Ivancu — „sunt aici, ce vrei cu mine?“

„Domnul nostru, Asan, te poștește la curte; zicea că are să sfătuiască cu tine“.

„Te urmez îndată“ — zise Ivancu, sculându-se dela loc. Era să plece așa cum era, fără sabie, cu mâna goală; dară Mitul ieși după dânsul și-i dete sabia, grăind :

„Ține arma, Ivancule, că nu știi ce ți-se poate întâmpla pe drum“.

„Bine zici, frate“ — reflectă Ivancu, încingându-se cu sabia. Apoi strânse mâna lui Mitul și se depărtă.

Cei rămași găsiră cu cale a părăsi și ei locul acesta; apucară deci care încătrău după ce Mitul le împrăștiase toate temerile și nedumeririle în privința chemării lui Ivancu la palat. In urma celorlalți plecă și Mitul de acasă; el se îndreptă spre castelul reșe-

dinței, ca să se poată întâlni mai curând cu Ivancu, când va ieși, spre a afla cauza chemării.

Innoptase bine și locuitorii Tîrnovei începeau a se da la odihnă. Puține case se mai vedeau luminate. Asan ședea tot ca mai înainte în camera sa, cufundat în gânduri. El dase ordin, ca nimenea să nu intre la dânsul, afară de Ivancu. Regele aștepta cu nerăbdare pe vărul său și abia apuca să-i vorbească. Ivancu nu întârziă. Cum intră în casă, Asan îl pofti să șadă. Apoi zise către dânsul :

„Te-am chemat la mine, Ivancule, ca să-mi mai iau seama cu tine de câte ceva. Te știi, că-mi ești credincios și mă încred în tine“.

„Niciodată n'am călcat credința ce-ți datoresc“ — răspunse Ivancu, întorcându-și ochii în altă parte.

„Așa a fost, dar d'aci înainte Dumnezeu știi, cum va mai fi. Ci să vorbim de ceea ce ne doare. Ceruseși dela mine pe Luciana în căsătorie. Eu m'am învoit. Și cum nu m'ași fi învoit? Imi ești văr și te-am iubit; poate, că tu încă m'ai iubit pe mine. Iți voiam binele, dar poate că și tu voiai binele meu. Ce m'am gândit acum, Ivancule: Să facem logodna cât mai în grabă“.

„Cunosc“, — răspunse Ivancu — „bine cunosc bunătatea, ce ai pentru mine, prea iubitul meu văr. Ai fost destul de generos, promițându-mi pe Luciana soție. Dar ce să știu face? M'am mai gândit și eu la acel lucru și am fost silit să-mi schimb părerile. Ști, că eu iubesc cu patimă războaiele și-mi place să alerg în pericole cu capul a mână. Ei bine, mintea mea anevoie se va deprinde cu alte năravuri. Vieța din familie nu va avea pentru mine nici o mulțămire, nici un farmec. Așa-dară la ce să mă mai căsătorească?“

La toate acestea Asan răspunse cu un zimbet ironic și mână apoi vorba mai departe:

„Bine, cu căsătoria așa să fie. Dar ce zici, Ivancule, n'ar fi oare timpul, să ne curățim de grecul Isaaciu? Nu e bine să-l avem mai mult în mijlocul nostru. Deși se află acum în temniță, el totuș ar putea să devină pericolos pentru noi. Bizantinii sunt oameni răi, vicleni și neastâmpărați. Eu socotiam, că ar fi cu cale, să omorăm pe Isaaciu. Ce zici tu, Ivancule?“

Ivancu răspunse:

„Temerile tale nu pot să aibă nici un temei. Ce ar putea să ne strice nouă un nenorocit aruncat în adâncul temniței? Și omorându-l ce vom folosi? Împăratul n'ar lăsa moartea lui nerăsbunată. Astfel s'ar

naște un nou războiu între noi și bizantini. Mai bine va fi, să mai așteptăm. Rudeniile vor veni să răscumpere pe Isaaciu cu bani mulți. În chipul acesta și noi vom fi mai folosii“.

Asan, fără să răspundă măcar un singur cuvânt, deschise ușa camerei, chemă în-lăuntru pe unul din curteni și-i zise:

„Mergi la temniță și spune străjilor, să sugrume pe sevastocratorul Isaaciu!“

Curteanul se închină și ieși.

Această poruncă aduse pe Ivancu în cea mai cumplită încercătură. El deveni confuz, își pierdu cumpătul și observă lui Asan:

„Te pripești, Asane!“

„Văd, că te doare de grec, și tocmai deaceea voiam să-l știu mai curând mort“.

„Mie tot una-mi este, mort ori viu; dară încă odată îți spun, că prea te pripești cu judecata“.

„Și cum să nu omor pe un om, care devenise atât de periculos pentru mine?“ — adause Asan, încrețind fruntea cu asprime.

„Isaaciu periculos pentru tine? Nu pot înțelege“.

„Să vezi, Ivancule“ — întâmpină Asan cu un surâs plin de amărăciune; „acest om mi-a fost dușman de moarte“. Apoi scoase dintr'un unghiu al casei pergamentul cu răvașul lui Isaaciu.

„Cetește acest răvaș!“

Lui Ivancu i-se părea, că se deșteaptă dintr'un somn greu. Abia aruncă ochii pe răvaș și mâile începură să-i tremure ca de friguri. Văzând tocmeala sa cu Isaaciu, el rămase încremenit și lăsă jos fatalul per-gament.

„Vânzătorule, cetește mai departe!“ — răcni Asan cu turbarea unei fiare sălbatice. El pierduse acum cu totul răbdarea și mânia lui nu mai cunoștea nici o margine.

„Sunt pierdut!“ — exclamă Ivancu. Arun-cându-se la picioare lui Asan, el se rugă ca un desperat:

„Ți-am greșit, Asane, iartă-mă!“

„Eu să te iert pe tine?“ — răspunse Asan înfuriat. — „Eu să iert pe un vânzător?“ Cu aceste cuvinte regele se repezi către un părete, de care erau aninate armele sale.

Ivancu băgă de seamă, că Asan pusese mâna pe o sabie; scoase deci și dânsul sabia din teacă și o întoarse pe după spate.

„Iartă-mă, Asane!“ — mai strigă odată desperatul june.

Asan însă era surd la toate. El cercă ascuțișul sabiei sale și se aruncă apoi turbat asupra lui Ivancu.

Ivancu se reculesc în pripă, făcu o repede mișcare înapoi și, învârtind odată uriașul său braț, pătrunse pe Asan drept în inimă. Acesta

căzu cât era de mare, „scoase un strigăt fioros și tăvălindu-se în sânge, rosti următoarele cuvinte:

„M-ai mâncat, Ivancule!“

Atunci se deschise ușa camerei și năvăliră grămadă curtenii, regina și Luciana. Toți înmărmuriră în fața grozavei scene. Irina și Luciana pierdură simțirile și leșinară lângă recele cadavru al regelui. Într'aceea Ivancu, deschizând o fereastră, se aruncase afară pe stradă cu sabia încruntată de sânge și rupse fuga înainte.

Din întâmplare Mitul se preumbla pe la poarta castelului. El auzi săritura și apropiindu-se, văzu pe Ivancu fugind.

„Stai, Ivancule! Spune, ce ți-s'a întâmplat?“

Ivancu, cunoscând vocea fratelui său, se întoarse către dânsul și zise:

„L'am omorît! L'am omorît! Acum la lucru, Mitule! Să chiemăm pe ai noștri la arme!“

În castel era multă jale, plângere și deserațiune. Peste câteva ore se încinse apoi în Tîrnova cea mai crâncenă luptă între partida lui Asan și a lui Ivancu. —

BIBLIOTECA UNIV

0776 16. VI. 1923

Din Biblioteca „ASTRA“,

au apărut până acum următoarele lucrări:

- Nr. 1. *Dr. Sextil Pușcariu*: „Istoria literaturii române“, vol. I (epuizat).
- Nr. 2. *N. Iorga*: „Tudor Vladimiresc“, dramă ist. în 5 acte (15 lei).
- Nr. 3. *I. Georgescu*: „Prin Ardeal“, partea I, cu 161 ilustr. și 1 hartă (50 lei).
- Nr. 4. *Ștefan Meleş*: „Istoria neamului românesc“, vol. I cu ilustr. (50 lei).
- Nr. 5. *Nic. Oancea*: „Cântece populare românești“, pentru cor mixt, vol. I (25 lei).
- Nr. 6. *Francisc Neugebauer, inginer*: „Viitorul tehnic-economic al României întregite“ trad. de I. Georgescu (cu tablouri și hartă) (10 lei).
- Nr. 7. *T. V. Păcățian*: Jertfele Românilor din Ardeal, Banat, Crișana, Sătmăr și Maramurăș, aduse în războiul mondial din anii 1914—1918 (15 lei).
- Nr. 8. *Ioan C. Băcilă*: Pictori francezi prin țara noastră (1828—1856) (cu ilustr.) (15 lei).
- Nr. 9. *Dr. Onisifor Ghibu*: Cum s'a făcut unirea Basarabiei (5 lei).
- Nr. 10. *Dr. Onisifor Ghibu*: Evoluția secțiilor literare și științifice ale Astrei (La un popas) (10 lei).
- Nr. 11. *Dr. Ioan Lupăș*: Contribuțiuni la istoria zărilor, românești ardeleni (30 lei).
- Nr. 12. *Dr. Aurel Voinea*: Valorificarea capitalului uman prin igiena națiunii (15 lei).
- Nr. 13. *Dr. Dominic Stanca*: Ancheta sanitară, ca bază de plecare a plăgilor sociale (15 lei).

Se află de vânzare la „Asociațiune“ în Sibiu, Str. Șaguna 6, și la toate librăriile

:-: :-: din țară. :-: :-:

„DACIA TRAIANĂ“

INSTITUT DE ARTE GRAFICE, DE
EDITURĂ ȘI COMPACTORIE S. P. A.

Tipografia execută tot felul de lucrări grafice ca: acțiuni, registre bancare, broșuri, reviste, ziare, cărți științifice și literare, precum și toate imprimările necesare comunelor etc.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Compactoria bine aranjată cu cele mai bune mașini de compactorie, poate efectua orice registre pentru bănci în legături, de la simple până la cele mai luxoase, în piele și aurite.

SIBIIU, PIAȚA UNIRII Nr. 9.
Telefon interurban Nr. 168.

Buletinele editate de despărțământul Sibiu.

- Nr. 12 Cât de departe am ajuns cu toții. (broș.)
Nr. 15 Cum să aranjăm concerte populare. (broș.)
Nr. 16 Versuripe fruntariul casii. Cum să creștem pomii?
Nr. 17 Vă place așa? (împotriva dansurilor urâte.)
Nr. 18 „la-mă cu tine“ (broș.) (Sfaturi de lectură bună.)
Nr. 19 „Călcâiul lui Achile“ (broș.) Piesă în 3 a. (10 Lei)
Nr. 20 „E mult de lucru“ (darea de seamă pe a. 1923/4.)
Nr. 21 „Ce sameni vei culege...“ com. în 5 a. de Sedaine.
(10 Lei.)
Nr. 24 Considerațiuni gen. asupra rasselor din Europa și în special asupra rasei noastre rom., de Dr. P.
Nr. 24-a) Spre o lume mai bună.
Nr. 25 Glasuri de alarmă, din toate taberele.
Nr. 26 Din probl. originii și evoluției viețuitoarelor.
Nr. 27 Problema responsabilității individuale și soc.
Nr. 28 Cum trebuie privită lupta și considerați luptătorii.
Nr. 29 Conștiința și inconștiința noastră.
(26, 27, 28 și 29 de Dr. Gh. Preda).
Nr. 30 Pedagogia aplicată, Ds. Dr. Vlaicu.
Nr. 31 Pe pământ udat de sânge, H. P. Petrescu (10 lei).
Nr. 32 Om nou se naște, 'n iaduri de dureri (conf.)
Nr. 33 Pentru Mih. Eminescu. (Conf.)
Nr. 34 Pornografia în teatru.
Nr. 35 N'avem timp de pierdut! Dare de seamă pe 1924/5.
Nr. 36 Câteva din impresiile unei călătorii în nordul Africii; de Dr. Gh. Preda. (20 Lei).
Nr. 37 Păcat pentru păcat, comedie 1 act, de Oct. Vorobehievici, teatru pentru diletanți.
Nr. 38 24 Ianuarie 1859. Conferință publică de Petre Petrescu, inspec. or școlar (Sibiu).
Nr. 39 „Meșterul Nicu“. (Schiză din viața lui Nicolae Grigorescu) de Horia Petra-Petrescu.
Nr. 40 Când un om și-a dat cuvântul, piesă într'un act, de Gheorghe Vâlsan.

Buletinele se răspândesc *gratuit*, (afară de Nr. 19, 21, 31 și 36), tipărite fiind pe spesele câtorva oameni de inimă și din câștigurile avute cu conferințele din Sibiu. Dacă nu se răspunde la cerere e dovadă că foile volante sau broșurile s'au epuizat.

Publicațiile „ASTREI“

(„Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român“) din Sibiu.

Rugăm pe toți aceia, cari au dragoste de carte, să întreprindă o propagandă cât mai mare pentru răspândirea publicațiilor primei noastre societăți culturale. Este o *datorie de onoare* a fiecăruia de a introduce în ceroul său de cunoscuți, în librăriile orașului său:

1. Revista, organul oficial al „Astrei“ : „*Transilvania*“ (apare în anul al 57-lea | 100 Lei pentru membrii, 200 Lei pentru nemembrii „Asociațiunii).
2. „*Biblioteca populară a „Asociațiunii“* (care a ajuns la Nr. 134, numerele de vânzare sunt indicate mai jos, celelalte se răspândesc *numai* prin bibliotecile populare publice), și
3. *Biblioteca „Astra“* (vezi catalog special).

Sprijiți „Astra“,

fiindcă sprijinindu-o vă sprijiniți pe voi

:-: :-: înși-vă! :-: :-:

„ALBINA“

institut de credit și de economii în

Fondat la 1872

SIBIIU

Fondat la 1872

**Cel mai vechiu institut de credit
românesc din întreaga România.**

Sucursale: BRAȘOV, BUCUREȘTI, CLUJ, DICIO-
SÂNMĂRTIN, LUGOJ, MEDIAȘ, TG.-
MURĂȘ, TIMIȘOARA.

Capital societar	Lei 50.000.000.—
Fonduri de rezervă	„ 27.000.000.—
Depuneri spre fructificare	„ 350.000.000.—

Primește: Depuneri în Cont-Curent și
Depuneri spre fructificare în livrete,
plătind însuși darea de interese. :-:

Bancă autorizată pentru operațiuni de **Devize**.

Incuvintează tot felul de imprumuturi.

Îngrijește plăți și încasări în țară
și străinătate.

Face toate operațiunile de bancă.

Orice informațiuni se dau gratuit atât de
Centrala din Sibiu, cât și de sucursale.

Direcțiunea.

Intemeiată la 1881 de marii metropoliți Andreiu Șaguna dela Sibiiu și Alex. Sterca-Șulușiu dela Blaj, defrunțașii neamului nostru de atunci: Tim. Cipariu, George Barișiu, Axente Severu, cav. I. Pușcariu, baron Vasile Pop, Dr. I. Rațiu, Iacob Bologa ș. a. cu scopul de a înainta cultura poporului român prin tipărire de cărți bune și folositoare, a înființat și va înființa și susținea bibliotecii populare în fiecare comună, bibliotecii regionale în fiecare centru de despărțământ și o bibliotecă mai mare centrală; a întemeiat și va întemeia și susținea muzee regionale în centrele despărțământelor, pe lângă un mare Muzeu Central; a ridicat și va ridica și susținea case naționale în toate comunele românești; a aranjat și va aranja expoziții etnografice (de porturi, de jocuri naționale etc.), de agricultură, de grădinărit, pomărit, de copii, industriale, artistice ș. a.; a ținut și va ținea conferințe și prelegeri populare; a acordat și va acorda premii și burse (stipendii); a înființat și va înființa bănci populare, cooperative ș. a.; a instruit și va instrui pe analfabeți (pe ceice nu știu ceti și serie). „Asociațiunea” e împărțită în despărțăminte (cereuri), iar acestea în comune sau agenturi. 4 persoane pot face o agentură și cere prin directorul despărțământului o bibliotecă dela

Abonați publicațiile „Asociațiunei”!

„TRANSILVANIA”

Cea mai veche revistă românească din Ardeal

Apare lunar.

Costul abonamentului anual:

pentru membrii „Asociațiunii” 100 Lei
pentru nemembri 200 Lei

Abonați-vă la „Biblioteca Poporală“.

Ultimii numeri conțin următoarele:

- Nr. 128. Hârtia de-o sută (Alberto), povestire de Edmondo de Amicis, tălmăcire de D-na Șt. Bindei.
- Nr. 129. Al doilea președinte al „Asociațiunii“ Dasile L. baron Pop 1819—1875, de Dr. Ilie Dăianu prot., membru al secț. ist.
- Nr. 130. Calendarul „Asociațiunii“ pe anul 1926, întocmit de Horia Petra-Petrescu.
- Nr. 131. Dușmanii omului. (Vrășmașii sănătății și ai averii) sfaturi practice de Ioan Pop-Câmpeanu.
- Nr. 132. Snoave, chiuituri, povestiri, adunate de Andreiu Bârseanu, cu o biografie a fostului președinte al „Astreii“.
- Nr. 133. Povestea vieții lui Vasile Alecsandri de Gh. Vâlsan membru al Acad. Rom.
- Nr. 134. Moartea lui Asan, povestire istorică de Ioan Al. Lăpedatu.

Cea mai răspândită publicațiune poporală

„BIBLIOTECA POPORALĂ

::: A ASOCIAȚIUNEI“ :::

e îngrijită de secretarul literar al „Asociațiunii“
cu sprijinul celor mai buni scriitori pentru popor.

Costul abonamentului anual:

pentru membrii „Asociațiunii“ 50 Lei
pentru nemembri 70 Lei

Adresa: „ASOCIAȚIUNEA“ Sibiu, Strada Șaguna 6.

Tipografia „Daeta Tratană“, Sibiu.